

Personal i fritidshem och barns delaktighet: faktorer för att alla ska kunna vara med

Av: Sharokin Marokil

Handledare: Åsa Arketeg

Grundläroutbildning med interkulturell profil med inriktning mot Fritidshem,
erfarenhetsbaserad, 180 hp

Fritidspedagogiskt område | Självständigt arbete, 15 hp

Södertörns högskola, institutionen för utbildningsvetenskap | Våren 2026

Abstract

Staff in School-Age Educare and Children's Participation: Factors for Enabling Everyone to Take Part

This study examines how staff in School-Age Educare describe their work with children's participation in everyday activities and which factors they describe as significant for all children's opportunities to participate. Participation is understood as children's opportunities to express their views, influence activities, and experience belonging. The study is based on a practice-theoretical perspective and thematic analysis of qualitative semi-structured interviews, through the concepts of community of practice, shared repertoire, and legitimate peripheral participation. The findings show that the interviewed leisure-time teachers describe participation as more than physical presence. It involves being listened to, influencing activities, and experiencing a place in the group. Participation is described as being enabled through structured approaches and everyday situations where staff attend to children's initiatives, needs, and interests. Adult presence, relationship-building, and smaller groups emerge in the informants' descriptions as enabling factors, while group dynamics, lack of time, and organisational conditions are described as obstacles. The study therefore shows that the interviewed leisure-time teachers understand children's participation as something shaped in the interaction between children, staff, and the organisational framework of School-Age Educare. Participation is closely linked to inclusion and requires both a conscious pedagogical approach and supportive organisational conditions.

Keywords: School-Age Educare, participation, inclusion, children's influence, leisure-time teachers

Sammanfattning

Denna studie undersöker hur personal i fritidshem beskriver sitt arbete med barns delaktighet i verksamhetens vardag och aktiviteter, samt vilka faktorer de beskriver som betydelsefulla för alla barns möjligheter att vara delaktiga, där delaktighet förstås som barns möjligheter att uttrycka sina åsikter, påverka aktiviteter och känna tillhörighet. Studien utgår från ett praktikteoretiskt perspektiv och tematisk analys av kvalitativa semistrukturerade intervjuer med hjälp av begreppen praktikgemenskap, delad repertoar och legitimt perifert deltagande. Resultatet visar att de intervjuade fritidslärarna beskriver delaktighet som något mer än fysisk närvaro. Det handlar om att bli lyssnad på, påverka verksamheten och uppleva en plats i gruppen. Delaktighet beskrivs som något som kan skapas genom planerade arbetssätt och vardagliga situationer där personalen uppmärksammar barns initiativ, behov och intressen. Vuxnas närvaro, relationsskapande och mindre grupper framträder i informanternas beskrivningar som möjliggörande faktorer, medan gruppdynamik, tidsbrist och organisatoriska villkor beskrivs som hinder. Studien visar därmed att de intervjuade fritidslärarna förstår barns delaktighet som något som formas i samspelet mellan barn, personal och fritidshemmets organisatoriska ramar. Delaktighet är nära kopplad till inkludering och kräver både ett medvetet pedagogiskt förhållningssätt och organisatoriska förutsättningar.

Nyckelord: fritidshem, delaktighet, inkludering, barns inflytande, fritidslärare

Innehåll

1. Inledning	5
2. Syfte	6
2.1 Frågeställningar.....	6
3. Tidigare forskning	6
3.1 Delaktighet som inflytande och meningsfullt deltagande.....	7
3.2 Delaktighet, gemenskap och inkludering.....	8
3.3 Organisatoriska och strukturella villkor för delaktighet.....	10
4. Teoretiska utgångspunkter	11
4.1 Praktikgemenskap.....	11
4.2 Delad repertoar.....	12
4.3 Legitimt perifert deltagande.....	12
5. Metod	13
5.1 Urval.....	14
5.2 Datainsamling, bearbetning och analys.....	14
5.3 Etiska överväganden.....	15
6. Resultat och analys	17
6.1 Hur informanterna beskriver barns delaktighet.....	17
6.2 Hur informanterna beskriver arbetet med att skapa delaktighet.....	19
6.3 Hinder och möjligheter för delaktighet i informanternas beskrivningar.....	22
7. Diskussion	24
7.1 Metoddiskussion.....	27
8. Slutsatser	28
8.1 Implikationer för fritidshemmet.....	29
8.2 Förslag till fortsatt forskning.....	29
Referenslista	30
Bilaga 1 Samtyckesblankett	32
Bilaga 2 Intervjuguide	35

1. Inledning

Fritidshemmet utgör en viktig del av många barns vardag och ska enligt *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr22) både stimulera elevernas utveckling och lärande och erbjuda en meningsfull fritid. Undervisningen i fritidshemmet ska ta sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter samt i högre grad vara situationsstyrd, upplevelsebaserad och grupporienterad. Den ska också ge eleverna möjlighet att utveckla goda relationer, känna tillhörighet och trygghet i gruppen samt få vara delaktiga, utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten (Skolverket 2022, s. 25–26). Barns delaktighet blir därför central i fritidshemmets uppdrag.

Lgr22 ger också en tydlig demokratisk motivering till varför delaktighet är viktig i fritidshemmet. I avsnittet om elevernas ansvar och inflytande står det att de demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever, att elever ska ges inflytande över utbildningen och att de alltid ska ha möjlighet att ta initiativ i frågor som rör deras inflytande (Skolverket 2022, s. 15). Delaktighet kan därmed förstås som något mer än att få säga sin mening; det handlar också om att få reella möjligheter att vara med och påverka sådant som rör vardagen i fritidshemmet.

I denna studie används delaktighet som huvudbegrepp och förstås som barns möjligheter att komma till tals, påverka aktiviteter och uppleva att de har en plats i gruppen. Inkludering förstås som en aspekt av delaktighet, det vill säga som en fråga om huruvida verksamheten organiseras så att alla barn faktiskt kan komma in i gemenskapen och delta utifrån sina förutsättningar. I *Perspektiv i fritidshem* beskriver Linnéa Holmberg (2020) delaktighet, inflytande och ansvar som nära sammanlänkade. Holmberg visar också att delaktighet kan ta olika uttryck och formas i relationer, gemenskaper och organisatoriska villkor (Holmberg 2020, s. 30–31, 72–73).

Mot denna bakgrund blir det viktigt att undersöka hur personal i fritidshem beskriver sitt arbete med att skapa delaktighet och vilka hinder och möjligheter de ser för att alla barn ska kunna vara delaktiga. Detta är betydelsefullt eftersom delaktighet är en central del av fritidshemmets demokratiska och pedagogiska uppdrag. Det blir därför också relevant att undersöka hur personalens arbetssätt och verksamhetens organisatoriska villkor kan ha betydelse för barns möjligheter till delaktighet.

2. Syfte

Syftet med studien är att bidra med kunskap om hur personal i fritidshem förstår och ger mening åt barns delaktighet, samt hur de beskriver möjligheter och begränsningar för delaktighet och inkludering i fritidshemmets vardagliga praktik. I studien förstås delaktighet som barns möjligheter att komma till tals, påverka aktiviteter och känna tillhörighet i gruppen. Inkludering används för att belysa hur verksamheten organiseras så att olika barn ges möjlighet att delta i gemenskapen utifrån sina förutsättningar. I studien används dessutom begreppet barn i stället för elever, eftersom studien främst handlar om barns erfarenheter, relationer och möjligheter.

2.1 Frågeställningar

1. Hur beskriver personal i fritidshem barns delaktighet och arbetet med att skapa delaktighet?
2. Hur beskriver personal i fritidshem möjligheter och begränsningar för delaktighet och inkludering i den vardagliga praktiken?

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som är relevant för studiens fokus på barns delaktighet i fritidshem. De studier som valts ut belyser delaktighet ur olika perspektiv, men kan samtidigt förstås utifrån tre övergripande teman: delaktighet som inflytande och meningsfullt deltagande, delaktighet i relation till gemenskap och inkludering, samt organisatoriska och strukturella villkor för delaktighet. Tillsammans visar forskningen att barns delaktighet inte enbart handlar om att delta i aktiviteter, utan också om möjligheten att påverka, känna tillhörighet och vara med på meningsfulla villkor. Forskningen visar dessutom att delaktighet formas i samspelet mellan barn, personal och verksamhetens ramar. Samtidigt har tidigare forskning i hög grad utgått från barns perspektiv, vilket gör det relevant att i denna studie undersöka hur personal i fritidshem beskriver delaktighet och sitt arbete med att skapa den.

3.1 Delaktighet som inflytande och meningsfullt deltagande

Inom forskning om barns delaktighet i fritidshem visar Helene Elvstrand och Lina Lago i artikeln “‘You know that we are not able to go to McDonald’s’: processes of doing participation in Swedish leisure time centres” hur delaktighet skapas i fritidshemmets vardag och visar att delaktighet inte bör förstås som något statiskt, utan som något som skapas i interaktion mellan elever, personal och verksamhetens villkor (Elvstrand & Lago 2019, s. 2156–2157). Författarna identifierar tre viktiga processer genom vilka delaktighet görs: att förhandla, att initiera och att välja (Elvstrand & Lago 2019, s. 2156). När elever ges möjlighet att påverka aktiviteter, ta initiativ eller göra val skapas olika former av delaktighet. Samtidigt visar studien att delaktighet kan ta både formella och informella uttryck, där informella former ibland ger större inflytande men också kan ställa krav på förmågor som inte alla barn har i samma utsträckning (Elvstrand & Lago 2019, s. 2156–2157).

Studien blir därmed relevant i förhållande till uppsatsen eftersom den visar att delaktighet i fritidshem inte enbart handlar om att få vara med i en aktivitet, utan också om vilka möjligheter barn ges att påverka och göra sin röst hörd. Samtidigt utgår studien främst från barns delaktighet i praktiken medan denna uppsats tar sin utgångspunkt i hur personal i fritidshem beskriver och förstår delaktighet. Denna artikel är därmed viktig som bakgrund men utgår från ett annat perspektiv än denna uppsats.

Även Helene Elvstrand, Lina Lago och Magnus Jansson (2025) i “Vad händer i fritidshemmet?” En studie om elevers erfarenheter med fokus på delaktighet” behandlar delaktighet ur ett elevperspektiv, men med fokus på hur elever erfar sin delaktighet i fritidshemmets praktik. Studien visar att elevers upplevelser av delaktighet präglas av en spänning mellan valfrihet och obligatorium och att delaktighet är nära kopplad till om aktiviteter upplevs som begripliga, meningsfulla och möjliga att påverka (Elvstrand, Lago & Jansson 2025, s. 34, 38). Resultatet visar också att det inte enbart är avgörande om en aktivitet är vuxeninitierad eller inte, utan hur den ramas in och genomförs. När elever förstår syftet med en aktivitet och ges utrymme att påverka sitt deltagande ökar möjligheten att aktiviteten upplevs som meningsfull (Elvstrand, Lago & Jansson 2025, s. 34, 38).

Studien är relevant för denna uppsats eftersom den visar att barns delaktighet inte enbart beror på om aktiviteter är frivilliga eller vuxeninitierade, utan också på hur aktiviteter organiseras och görs begripliga och meningsfulla för barnen. Å andra sidan utgår studien från

elevers egna erfarenheter, medan min uppsats ämnar fokusera på hur personal beskriver sitt arbete med att skapa delaktighet.

Inom utbildningsvetenskaplig forskning om fritidshem belyser även Björn Haglund (2015) delaktighet i relation till inflytande i artikeln “Pupil’s opportunities to influence activities: a study of everyday practice at a Swedish leisure-time centre.” Artikeln bygger på ett etnografiskt inspirerat fältarbete med deltagande observationer och walk-and-talk-samtal. Studien fokuserar på elevers möjligheter att göra sina röster hörda och påverka verksamheten i ett svenskt fritidshem (Haglund 2015, s. 1556–1558). Resultatet visar att elevernas möjligheter att påverka aktiviteter varierar beroende på aktiviteternas form och organisering. I fri lek finns ett större utrymme för barns perspektiv, inflytande och demokratiskt beslutsfattande, medan vuxenplanerade tematiska aktiviteter i högre grad begränsar elevernas möjligheter att påverka aktiviteternas utformning och innehåll, även om aktiviteterna kan uppskattas av barnen (Haglund 2015, s. 1562–1566).

Studien är relevant för min undersökning eftersom den tydliggör att barns delaktighet inte enbart beror på om de får uttrycka sina åsikter, utan också på hur verksamheten organiseras, hur aktiviteter utformas i relation till barns perspektiv och hur stort utrymme barn ges att faktiskt påverka aktiviteternas innehåll och form. Haglunds studie bygger på observationer av barns faktiska möjligheter till inflytande i praktiken, medan denna uppsats fokuserar på hur personal beskriver delaktighet och sitt arbete med att skapa den.

Tillsammans visar dessa studier att delaktighet i fritidshem kan förstås som barns möjligheter att påverka, välja, initiera och delta i aktiviteter på meningsfulla villkor. De tydliggör också att delaktighet hänger nära samman med inflytande, men att delaktighet är ett bredare begrepp än enbart möjligheten att uttrycka en åsikt. Det handlar också om hur barn upplever sitt deltagande och om deras möjligheter att förstå och påverka verksamheten. Delaktighet bör därför förstås som något mer än närvaro, vilket gör det viktigt att undersöka hur personal beskriver och arbetar med dessa frågor i den vardagliga praktiken.

3.2 Delaktighet, gemenskap och inkludering

Inom forskning om inkludering i fritidshem undersöker Birgitta Lundbäck (2025) i artikeln “Lärares handlingar för att främja social inkludering i fritidshemmets utomhusverksamhet – en observationsstudie” hur lärare i fritidshem genom ord och handling kan främja social

inkludering i fritidshemmets utomhusverksamhet. Resultatet visar att lärare kan skapa möjligheter till inkludering när de deltar aktivt i elevernas aktiviteter, fungerar som medlekare och förebilder samt stöttar elever i leken (Lundbäck 2025, s. 97–98). När lärare i stället främst blir övervakare ökar risken för att vissa elever exkluderas från gemenskapen (Lundbäck 2025, s. 97–98). Studien visar också att planerade aktiviteter kan skapa möjligheter till gemensamt ansvar och deltagande, men att organisatoriska förutsättningar samtidigt påverkar lärarnas möjligheter att se och stödja alla elevers deltagande (Lundbäck 2025, s. 97, 111, 115–116). På så sätt synliggör Lundbäck hur lärarnas närvaro, bemötande och sätt att organisera verksamheten får betydelse för om barn ges tillgång till gemenskapen. Studien bidrar därför med viktig kunskap om inkludering i praktiken även om den bygger på observationer av hur lärare agerar i praktiken, medan denna uppsats belyser hur personal i fritidshem beskriver och förstår sitt arbete med delaktighet.

Även om Lundbäck främst använder begreppet social inkludering är studien relevant, eftersom inkludering här handlar om barns möjligheter att få tillträde till gemenskapen och delta utifrån sina förutsättningar. Studien visar också att barns delaktighet inte enbart beror på barnens egna initiativ, utan även på vuxnas agerande och de villkor som skapas i verksamheten. Det innebär att det finns en nära koppling mellan inkludering och delaktighet.

Anna-Liisa Närvänen och Helene Elvstrand (2015) undersöker inom forskning om barns delaktighet och pedagogers förståelser av delaktighet i artikeln “What is Participation? Pedagogues’ Interpretative Repertoires and Ideological Dilemmas Regarding Children’s Participation in Swedish Leisure-time Centres” hur pedagoger i fritidshem talar om barns delaktighet och vilka ideologiska dilemman som uppstår kring denna fråga. Studien bygger på 18 inspelade reflektionsmöten i sex fritidshem och visar att pedagoger använder tre huvudsakliga tolkningsrepertoarer när de talar om delaktighet: formell demokrati, individuella val och ansvar (Närvänen & Elvstrand 2015, s. 61–62, 68–70).

Närvänen och Elvstrand visar att delaktighet inte förstås på ett enhetligt sätt av pedagogerna, utan att olika tolkningar får konsekvenser för hur barns deltagande möjliggörs i praktiken. Studien lyfter också ideologiska dilemman, exempelvis spänningen mellan barns rätt att påverka och vuxnas ansvar för verksamhetens innehåll, struktur och barnets bästa ur ett vuxenperspektiv (Närvänen & Elvstrand 2015, s. 70–74). Detta är relevant för min studie eftersom jag också undersöker hur personal i fritidshem beskriver och förstår delaktighet. Artikeln bidrar med förståelse för att delaktighet inte bara är en praktisk fråga, utan också en

tolkningsfråga där olika föreställningar om barn, ansvar och demokrati påverkar hur delaktighet skapas i verksamheten. Samtidigt riktar min studie fokus mot hur personal beskriver möjligheter och begränsningar för delaktighet i fritidshemmets praktik.

3.3 Organisatoriska och strukturella villkor för delaktighet

Karin Lager (2020) undersöker i sin studie organisatoriska och strukturella villkor i fritidshem genom artikeln “Possibilities and Impossibilities for Everyday Life: Institutional Spaces in School-Age Educare” hur barns vardagsliv i fritidshem formas av institutionella rum och villkor, och visar att både sociala relationer och strukturella aspekter tillsammans skapar möjligheter och begränsningar i verksamheten. Resultatet lyfter särskilt fram betydelsen av akademiskt utbildad personal, stabila arbetslag, egna lokaler, tillgängligt material och tid för planering och förberedelse som faktorer som kan skapa möjligheter för barns vardagsliv i fritidshemmet (Lager 2020, s. 22, 34–35). Samtidigt visar studien att brist på personal, begränsade lokaler och otillräckligt material kan bidra till att barns möjligheter att delta i verksamheten begränsas (Lager 2020, s. 27–31, 34–35). Studien blir relevant för denna uppsats eftersom den tydliggör att barns delaktighet inte enbart påverkas av relationer och personalens bemötande, utan också av hur verksamheten organisatoriskt och materiellt är uppbyggd.

Sandra Karlsson (2024) visar i forskning om tillgång till fritidshem och strukturella villkor för deltagande hur barns delaktighet även kan påverkas av strukturer bortom den dagliga verksamheten. I artikeln “(Maybe) I am going to School-Age Educare because now I have a Residence Permit”: Children’s Non-Access to School-Age Educare in a Swedish Asylum Context” undersöker hon barns erfarenheter av att inte få tillgång till fritidshem i en svensk asylkontext. Studien visar att barn förknippar fritidshemmet med lek, gemenskap och meningsfull fritid, men också att tillgången till fritidshem påverkas av formella regler, kommunala tolkningar, avgifter, platsfrågor och rättslig status (Karlsson 2024, s. 1, 2–3, 8–10). I denna studie framträder delaktighet indirekt, genom sin motsats i form av exkludering och bristande tillträde. Karlssons resultat breddar därmed förståelsen av delaktighet genom att visa att barns möjligheter att vara delaktiga inte enbart formas i den enskilda aktiviteten eller i mötet med personalen, utan också påverkas av strukturella och organisatoriska villkor utanför den direkta pedagogiska praktiken (Karlsson 2024, s. 13–15). Karlssons studie behandlar en annan kontext än denna uppsats men är ändå relevant eftersom den framför allt breddar förståelsen av delaktighetens villkor.

Även de övriga studierna visar att organisatoriska villkor har betydelse för barns delaktighet. Elvstrand, Lago och Jansson (2025) visar att delaktighet påverkas av hur aktiviteter ramar in och genomförs, medan Lundbäck (2025) visar att lärarnas möjligheter att se och stödja alla barns deltagande påverkas av verksamhetens organisation (Elvstrand, Lago & Jansson 2025, s. 34, 38; Lundbäck 2025, s. 113, 116). Närvänen och Elvstrand (2015) visar dessutom att pedagogers olika sätt att förstå delaktighet får konsekvenser för hur deltagande möjliggörs i verksamheten, vilket kan förstås som en organisatorisk och ideologisk dimension av delaktighet (Närvänen & Elvstrand 2015, s. 98–103).

Sammantaget visar forskningen att delaktighet inte kan förstås som enbart en fråga om barns vilja eller förmåga att delta, utan också som något som formas av personalens handlingsutrymme, verksamhetens organisering och mer övergripande samhälleliga villkor. Samtidigt har tidigare studier främst riktat in sig på barns erfarenheter och perspektiv. Mot denna bakgrund blir det relevant att i denna studie undersöka hur personal i fritidshem beskriver sitt arbete med barns delaktighet och vilka hinder och möjligheter de ser för att alla barn ska kunna vara delaktiga.

4. Teoretiska utgångspunkter

I denna studie används ett praktikteoretiskt perspektiv som analytiskt verktyg för att tolka hur personal i fritidshem beskriver barns delaktighet. Praktikteoretiska perspektiv återfinns inom samhällsvetenskaplig och utbildningsvetenskaplig forskning och används för att förstå hur människors deltagande, lärande och meningsskapande formas i sociala praktiker. Eftersom denna studie bygger på intervjuer med fritidslärare används perspektivet inte för att direkt beskriva observerad praktik, utan för att tolka hur lärarna talar om barns delaktighet, gemenskap och deltagande i fritidshemmets vardag.

4.1 Praktikgemenskap

Ett centralt begrepp i studien är praktikgemenskap. Holmberg (2020) beskriver praktikgemenskap som en social praktik där människor över tid och med någon form av struktur engagerar sig i ett gemensamt intresse eller uppdrag (Holmberg 2020, s. 65–66). I denna studie används begreppet för att tolka hur lärarna beskriver barns möjligheter att få en plats i verksamhetens gemenskap och hur personalens arbete kan skapa möjligheter eller begränsningar för delaktighet. Begreppet används alltså inte för

att direkt kartlägga praktikgemenskapen i fritidshemmet, utan för att förstå hur lärarna beskriver relationer, tillhörighet och deltagande i verksamheten.

4.2 Delad repertoar

Ett annat viktigt begrepp är delad repertoar. Holmberg (2020) beskriver detta som de gemensamma resurser som utvecklas i en praktik, till exempel språk, rutiner, normer, arbetssätt och olika former av verktyg (Holmberg 2020, s. 66). I denna studie används begreppet för att tolka hur lärarna beskriver olika arbetssätt i fritidshemmet, såsom råd, samlingar och vardagliga samtal, som resurser för barns delaktighet. Begreppet används därmed inte för att direkt kartlägga verksamhetens arbetssätt, utan för att förstå hur lärarna beskriver sådana former som betydelsefulla i arbetet med delaktighet.

Begreppet gör det också möjligt att tolka hur sådana gemensamma former, enligt lärarnas beskrivningar, både kan stödja inflytande och sätta ramar för hur delaktighet får komma till uttryck (Holmberg 2020, s. 72–73).

4.3 Legitimt perifert deltagande

Det tredje begreppet är legitimt perifert deltagande. Begreppet används för att förstå att deltagande inte alltid behöver innebära att ett barn står i centrum av en aktivitet. Ett barn kan också vara delaktigt genom att befinna sig i utkanten av en aktivitet, observera andra, pröva sig fram eller delta gradvis. Holmberg visar att detta begrepp kan användas för att synliggöra hur deltagande kan se olika ut och att även mer försiktiga former av närmande kan vara betydelsefulla (Holmberg 2020, s. 69). Begreppet används i denna studie för att tolka hur lärarna beskriver barn som inte spontant tar plats, men som ändå kan vara på väg in i en aktivitet eller gemenskap. Begreppet kan därmed användas som ett sätt att förstå lärarnas beskrivningar av olika sätt att delta, snarare än för att direkt avgöra hur barn faktiskt deltar i praktiken.

Sammantaget används det praktikteoretiska perspektivet i studien för att tolka hur lärarna beskriver barns delaktighet i relation till gemenskap, arbetssätt och olika former av deltagande. Begreppen praktikgemenskap, delad repertoar och legitimt perifert deltagande fungerar alltså som analytiska verktyg för att tolka informanternas utsagor om barns delaktighet, snarare än som redskap för att direkt beskriva observerad praktik i fritidshemmet.

5. Metod

I *Varför vetenskap? Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen* beskriver Ulf Bjereld, Marie Demker och Jonas Hinnfors (2009) hur metodval behöver utgå från studiens syfte och frågeställningar. I denna studie valde jag därför en kvalitativ och tolkande ansats. Eftersom syftet var att undersöka hur personal i fritidshem beskriver och ger mening åt barns delaktighet bedömdes en kvalitativ ansats som lämplig, då studien fokuserar på erfarenheter, tolkningar och meningsskapande i en social praktik (Bjereld, Demker & Hinnfors 2009, s. 107–108, 118–119).

I *Handbok i kvalitativa metoder* beskriver Göran Ahrne och Ulla Eriksson-Zetterquist (2022) intervjuer som en metod för att få insikter om de förhållanden som råder i en social miljö. Intervjuer valdes därför som metod i denna studie, eftersom de gjorde det möjligt att fånga deltagarnas beskrivningar, resonemang och konkreta exempel från den egna praktiken. Metoden var relevant eftersom studien riktar sig mot fritidshemsverksamheten och mot hur personalen själva beskriver sitt arbete med barns delaktighet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022, s. 56–57).

I *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* beskriver Runa Patel och Bo Davidson (2019) semistrukturerade intervjuer som intervjuer där forskaren utgår från förberedda teman och frågor, men samtidigt har möjlighet att ställa följdfrågor och be deltagarna utveckla sina svar (Patel & Davidson 2019, s. 105–108). I denna studie användes semistrukturerade intervjuer eftersom de gjorde det möjligt att både hålla fokus på studiens syfte och ge utrymme för deltagarnas egna erfarenheter och reflektioner. En fördel med semistrukturerade intervjuer var att samma övergripande teman kunde behandlas med båda deltagarna, samtidigt som det fanns utrymme att följa upp sådant som framstod som särskilt viktigt i varje intervju.

När jag i syftet skriver att jag undersöker hur personalen beskriver sitt arbete, innebär det att studien riktades mot deras berättelser och tolkningar av praktiken. Intervjuer kunde därför ge rik kunskap om hur deltagarna förstod sitt arbete, men de visade inte direkt hur arbetet faktiskt gick till i varje enskild situation. Det var därför viktigt att vara medveten om att personalens beskrivningar inte automatiskt kan likställas med observerad praktik. Resultatet i studien handlar därmed om hur personalen talar om delaktighet, inte om en direkt observation av vad som sker i verksamheten.

5.1 Urval

Urvalet var strategiskt. Det innebär att deltagarna valdes ut eftersom de arbetar i fritidshem och hade erfarenhet av det fenomen som undersöktes. I studien intervjuades två fritidslärare från två olika fritidshem, vilket gav möjlighet att ta del av erfarenheter från två skilda verksamhetskontexter. Patel och Davidson (2019) betonar att valet av undersökningsgrupp behöver relateras till studiens problem, frågeställningar och hur undersökningen läggs upp (Patel & Davidson 2019, s. 80–81). Det strategiska urvalet bedömdes därför som lämpligt för studiens syfte, eftersom deltagarna kunde bidra med erfarenheter och beskrivningar som var relevanta för att besvara frågeställningarna. Även om urvalet var begränsat i omfattning var det tillräckligt för denna studies omfång och för att få fördjupade beskrivningar av hur barns delaktighet förstås och hanteras av personal i fritidshem.

5.2 Datainsamling, bearbetning och analys

Intervjuerna genomfördes med stöd av en intervjuguide och spelades in efter deltagarnas samtycke. Den första intervjun (informant 1) varade i cirka 33 minuter och den andra (informant 2) i cirka 25 minuter.

Det insamlade materialet analyserades genom tematisk analys med inslag av innehållsanalytisk bearbetning. Först transkriberades intervjuerna och lästes igenom flera gånger för att jag skulle bli förtrogen med materialet. Därefter identifierades meningsbärande delar i texten, vilka kodades utifrån innehåll som var relevanta för studiens syfte och frågeställningar.

I nästa steg jämfördes koderna med varandra och sorterades i preliminära teman. Dessa teman handlade om hur delaktighet förstås, hur personalen beskriver sitt arbete med att skapa delaktighet samt vilka faktorer som framträdde som hinder eller möjligheter. De preliminära temana jämfördes därefter med studiens syfte och frågeställningar för att pröva vilka teman som var mest relevanta att utveckla i resultat- och analysdelen. Temana analyserades sedan med hjälp av studiens teoretiska utgångspunkter och tidigare förklarade begrepp.

Exempelvis samlades utsagor där informanterna talade om att barn behöver ”komma till tals”, ”bli lyssnade på” och känna att deras tankar spelar roll i temat om hur delaktighet förstås. Utsagor om fritidsråd, samlingar, vardagliga samtal och spontana initiativ sorterades i temat om hur personalen beskriver arbetet med att skapa delaktighet. Utsagor om tid, resurser,

gruppdynamik, vuxennärvaro och mindre grupper sorterades i temat om hinder och möjligheter för delaktighet.

Rennstam och Wästerfors (2022) beskriver kvalitativ analys som ett arbete där forskaren sorterar, reducerar och argumenterar i relation till materialet, forskningsfrågorna och de teoretiska utgångspunkterna (Rennstam & Wästerfors 2022, s. 244–245). I denna studie innebar det att analysen inte enbart handlade om att sammanfatta vad informanterna sa, utan också om att identifiera mönster i materialet och tolka hur deras beskrivningar kunde förstås i relation till studiens fokus på barns delaktighet i fritidshem.

5.3 Etiska överväganden

Studien utgick från Vetenskapsrådets (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* och de fyra huvudkraven: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002, s. 6). Vetenskapsrådet betonar också att forskaren behöver väga forskningens kunskapsvärde mot möjliga risker för de personer som deltar i undersökningen (Vetenskapsrådet 2002, s. 5–6). I denna studie bedömdes riskerna som relativt begränsade, eftersom deltagarna var vuxna fritidslärare och intervjuerna handlade om deras professionella erfarenheter av barns delaktighet i fritidshemmet. Samtidigt fanns en risk att deltagarna skulle kunna känna sig utpekade eller igenkända genom sina beskrivningar av verksamheten, särskilt eftersom studien byggde på ett litet urval. Därför blev det viktigt att anonymisera både personer och arbetsplatser samt att hantera materialet konfidentiellt.

Informationskravet innebär att deltagarna ska få tydlig information om studiens syfte, hur undersökningen går till, vilka villkor som gäller för deras deltagande och att medverkan är frivillig. Deltagarna ska också informeras om att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet 2002, s. 7). I denna studie innebar detta att deltagarna före intervjuerna fick skriftlig information via mejl om studiens syfte, hur intervjuerna skulle genomföras, att intervjuerna spelades in och att deltagandet var frivilligt.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan och att forskaren ska inhämta deras samtycke innan undersökningen genomförs (Vetenskapsrådet 2002, s. 9). Vetenskapsrådet lyfter också att deltagare har rätt att avbryta sin medverkan utan att utsättas för otillbörlig påverkan eller negativa

konsekvenser (Vetenskapsrådet 2002, s. 9–10). I denna studie innebar detta att deltagarna före intervjuerna fick ta del av en samtyckesblankett, där de gav sitt samtycke till att delta i studien och till att intervjuerna spelades in. Deltagarna informerades också om att de när som helst kunde avstå från att svara på frågor eller avbryta intervjun utan negativa konsekvenser.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om deltagarna ska behandlas med största möjliga konfidentialitet och att personuppgifter ska antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda personer inte kan identifieras av utomstående (Vetenskapsrådet 2002, s. 12–13). Det innebär också att forskaren måste beakta risken för att individer ändå kan identifieras genom detaljer i materialet, särskilt i små och känsliga sammanhang (Vetenskapsrådet 2002, s. 13). I denna studie innebar detta att namn på personer och arbetsplatser anonymiserades i transkriberingarna och i den färdiga texten. Intervjuerna spelades in med högskolans bandspelare och ljudfilerna fördes därefter över till skolans lösenordskyddade molntjänst. Även transkriberingarna förvarades i samma lösenordskyddade molntjänst. Ljudfilerna raderades från bandspelaren efter att de hade transkriberats. Efter att examensarbetet har avslutats kommer både ljudfiler och transkriberingar att raderas från molntjänsten. På så sätt hanterades materialet så att obehöriga inte kunde få tillgång till det.

Nyttjandekravet innebär att uppgifter som samlas in om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål och inte för andra syften, till exempel kommersiell användning eller beslut som direkt påverkar den enskilde (Vetenskapsrådet 2002, s. 14). I denna studie innebar detta att det insamlade materialet endast användes inom ramen för examensarbetet och inte lämnades vidare eller användes i något annat sammanhang.

I en skolkontext är dessa principer särskilt viktiga, eftersom deltagare kan uppleva att det finns en förväntan att delta om kontakten sker via arbetsplatsen eller ledningen. Vetenskapsrådet betonar att deltagare inte får utsättas för otillbörlig påverkan och att beroendeförhållanden bör undvikas (Vetenskapsrådet 2002, s. 10). Därför behövde jag vara tydlig med att deltagandet var frivilligt och att det inte fick några negativa konsekvenser att tacka nej.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras resultatet från intervjuerna med två fritidslärare, här benämnda Informant 1 och Informant 2. Resultatet har organiserats utifrån teman som identifierades i analysen av intervjumaterialet och som därefter prövades i relation till studiens syfte och frågeställningar: hur delaktighet förstås, hur informanterna beskriver arbetet med att skapa delaktighet samt vilka hinder och möjligheter som framträder i arbetet med att alla barn ska kunna vara delaktiga. Analysen bygger på informanternas utsagor och ska därför förstås som en tolkning av deras beskrivningar, inte som en direkt observation av praktiken.

De teman som identifierades i materialet har tolkats med hjälp av det praktikteoretiska perspektivet och begreppen praktikgemenskap, delad repertoar och legitimt perifert deltagande. På så sätt presenteras i detta avsnitt både informanternas beskrivningar och en analys av hur dessa kan förstås i relation till studiens teoretiska utgångspunkter.

6.1 Hur informanterna beskriver barns delaktighet

I båda intervjuerna beskriver informanterna delaktighet som något mer än att barn enbart deltar fysiskt i verksamheten. Informant 1 lyfter att delaktighet handlar om att barn ska få komma till tals och att personalen behöver vara uppmärksam på vad barnen tycker är roligt, vilka behov de har och vilka intressen som är aktuella. Informant 1 uttrycker detta så här:

Då handlar det mycket om att de ska komma till tals. Eller att vi ska vara uppmärksamma på vad för något de tycker är roligt. Vad de har för behov och vad de har för intressen. Och ta tillvara på deras intressen.

Informant 2 beskriver delaktighet på ett liknande sätt men betonar ännu tydligare att barn behöver märka att deras tankar spelar roll i verksamheten. I intervjun säger Informant 2: "För mig betyder delaktighet att barnen känner att deras tankar spelar roll och att de märker att deras idéer faktiskt kan påverka vad vi gör."

Även tillhörighet framträder som en viktig del av hur informanterna beskriver delaktighet, där barn behöver känna att de har en plats i gruppen och möjlighet att uttrycka sig. Informant 2 uttrycker detta så här: "Delaktighet är också att barnen känner att de har en plats i gruppen, att de vågar uttrycka sig och vara med utifrån sina förutsättningar."

Utifrån informanternas beskrivningar kan delaktighet tolkas som något som rör både inflytande och social tillhörighet. I materialet framträder delaktighet inte bara som att få uttrycka en åsikt, utan också som att bli lyssnad på, att uppleva att ens tankar tas på allvar och att känna att man hör till i gruppen. Dessa beskrivningar kan tolkas med hjälp av begreppet praktikgemenskap (Holmberg 2020, s. 65–66), eftersom informanterna återkommande kopplar delaktighet till gemenskap, tillhörighet och möjligheten att få plats i verksamheten. Begreppet används här som ett sätt att tolka hur lärarna beskriver barns delaktighet, snarare än för att direkt beskriva hur gemenskapen faktiskt fungerar i praktiken.

När informanterna beskriver hur de uppfattar att barn är delaktiga återkommer flera tecken. Ett sådant tecken är, enligt informanterna, att barn visar engagemang i aktiviteter och kommer med egna idéer och initiativ. Ett annat är att barn vågar uttrycka sina tankar, göra val och delta på sina egna villkor. I intervjuerna framträder därmed att informanterna förknippar delaktighet med att barn inte bara deltar i det som redan erbjuds, utan också påverkar innehållet i verksamheten genom sina önskemål, intressen och sätt att vara med.

Informant 2 säger: “Jag tycker att det märks ganska tydligt på engagemanget. Barn som är delaktiga kommer ofta med egna initiativ, de är mer motiverade och de visar stolthet över sådant som de har varit med och påverkat.”

Informant 2 fortsätter också: “När barnen känner att de blir lyssnade på blir det ofta mindre motstånd och färre konflikter kring aktiviteterna, eftersom de känner att verksamheten också är deras.”

Även Informant 1 kopplar delaktighet till om barnen faktiskt vill vara på fritidshemmet och säger: “Men framför allt på om barnen vill vara på fritids eller inte. Har vi mycket barn på loven för att de vill vara här? Eller är det för att de måste vara här?”

Utifrån informanternas beskrivningar kan delaktighet här tolkas som något som lärarna uppfattar blir synligt genom barns engagemang, initiativ och vilja att påverka det som sker i verksamheten. Det handlar då inte enbart om fysisk närvaro, utan om att barn visar att de upplever verksamheten som meningsfull och möjlig att påverka. Även här blir begreppet praktikgemenskap användbart eftersom lärarna beskriver delaktighet som något som blir tydligt när barn får möjlighet att inta en aktiv plats i verksamhetens gemenskap. På så sätt används begreppet för att tolka varför informanterna kopplar delaktighet till deltagande, inflytande och upplevelsen av att det som sker också angår barnen själva.

6.2 Hur informanterna beskriver arbetet med att skapa delaktighet

I informanternas beskrivningar framträder att delaktighet inte enbart uppstår spontant, utan också är något som personalen aktivt arbetar med. Informanterna beskriver att delaktighet kan möjliggöras genom planerade och strukturerade former, till exempel forum där barn får uttrycka åsikter och vara med och påverka. Samtidigt betonas att delaktighet också formas i vardagliga och mer informella situationer där personalen fångar upp barns initiativ, behov och intressen i stunden. Informant 2 uttrycker detta särskilt tydligt i följande citat:

Jag tycker att det fungerar bäst när man kombinerar struktur med flexibilitet. Det behöver finnas forum där barn vet att de får säga vad de tycker, men det måste också finnas vuxna som är närvarande i vardagen och fångar upp sådant som kommer spontant.

Utifrån detta citat kan informantens beskrivning tolkas som att delaktighet inte enbart är knuten till formella forum, utan också till vardagliga möten mellan barn och vuxna. Även Informant 1 beskriver att personalen behöver vara uppmärksam på vad barn tycker om och vad som är aktuellt i barngruppen, och att detta sedan behöver tas tillvara i verksamheten på ett pedagogiskt sätt. Informant 1 uttrycker också att delaktighet möjliggörs genom flera olika former: "Vi gör det på flera olika sätt. Vi har en progression i hur mycket barnen kan och får vara delaktiga."

Detta framgår också i Informant 1:s beskrivning av att "För treorna har vi ett eget fritidsråd..." och att personalen för yngre barn arbetar mer genom spontanitet, där barnens önskemål lyssnas in och det bedöms "...vad som är möjligt att genomföra." I materialet framträder därmed att informanterna beskriver delaktighet som något som kan skapas både genom organiserade former och genom lyhördhet i stunden.

Informanternas beskrivningar av råd, samlingar, vardagliga samtal och spontana situationer kan tolkas med hjälp av begreppet delad repertoar, som syftar på de gemensamma resurser och arbetssätt som utvecklas i en praktik, exempelvis språk, rutiner, normer och arbetssätt (Holmberg 2020, s. 66). Lärarna återkommer till de ovannämnda arbetssätten som resurser i arbetet med delaktighet. Begreppet hjälper här till att förstå de arbetssätt som informanterna beskriver, såsom råd, samlingar, vardagliga samtal och återkommande sätt att fånga upp barns idéer, som betydelsefulla gemensamma arbetssätt för delaktighet. Begreppet hjälper också till att synliggöra att sådana former, enligt informanterna, både kan göra det möjligt för barn att uttrycka inflytande och sätta ramar för hur delaktighet kan komma till uttryck.

I intervjuerna beskriver informanterna att personalens arbete med delaktighet till stor del handlar om att skapa ramar som gör barns inflytande möjligt. Informant 1 lyfter att det finns både mer styrda aktiviteter, som planeras utifrån läroplanen, och mer spontana aktiviteter där barnens intressen kan få större utrymme. Informanten betonar samtidigt att även idéer som inte är fullt genomförbara behöver tas på allvar och att personalen ibland behöver hjälpa barnen att anpassa sina idéer till det som är möjligt inom verksamhetens ramar. Informant 1 uttrycker detta så här:

Även om det är någon som har någon idé som kanske inte är genomförbar.

Då får vi på något sätt uppmuntra de idéerna. Men kanske skala av och se vad som är rimligt. Och det är viktigt att de är med i den processen också. Så att man får en förståelse av vad vi kan göra i skolan. Och vad som är rimligt.

Även Informant 2 beskriver personalens roll på ett liknande sätt genom ett konkret exempel där barn ville bygga en egen stad. I exemplet framgår att personalens roll var att skapa ramar genom att organisera tid, material, samarbete och säkerhet, samtidigt som barnens egna idéer fick påverka aktivitetens innehåll. Informant 2 uttrycker detta så här: "Vi vuxna planerar ramen, alltså vad som är möjligt utifrån tid, personal, material och säkerhet. Men innehållet påverkas mycket av barnens önskemål." När Informant 2 beskriver aktiviteten där barnen ville bygga en egen stad uttrycks också: "Så vår roll blev att skapa ramarna, fördela material, stötta i konflikter och samtidigt försöka bevara barnens egna idéer så mycket som möjligt."

Utifrån informanternas beskrivningar kan personalens roll därför tolkas som dubbel. Å ena sidan beskriver de att vuxna behöver skapa struktur, ordning och rimliga ramar utifrån verksamhetens förutsättningar. Å andra sidan beskriver de att vuxna samtidigt behöver ge barnen utrymme att påverka och att försöka bevara barnens initiativ i det som genomförs. I materialet framträder därmed en förståelse av delaktighet där vuxnas stöd inte ställs i motsats till barns inflytande, utan snarare beskrivs som en förutsättning för delaktighet. Även här blir begreppet praktikgemenskap användbart, eftersom informanterna beskriver vuxnas roll som betydelsefull för hur barn får tillträde till gemenskapen och möjlighet att påverka det som sker. Begreppet hjälper därmed till att tolka hur lärarna beskriver samspelet mellan barns initiativ och vuxnas ramar som en del av arbetet med delaktighet, snarare än för att slå fast hur gemenskapen faktiskt fungerar i verksamheten.

Ett återkommande tema i båda intervjuerna är att alla barn inte visar sina tankar eller önskemål på samma sätt. Informant 1 beskriver detta som en balansgång och säger:

“Den är alltid svår och jag tycker att det är en balansgång.” Informanten betonar också att personalen behöver skapa utrymme för att alla barn ska få göra sin röst hörd: “Och det är viktigt att vi låter alla komma till tals.”

I informant 1:s beskrivning framträder att vissa barn gärna vill vara med men inte vågar ta plats, medan andra faktiskt inte har behov av att göra det på samma sätt. Därför menar informanten att personalen behöver ha god elevkännedom för att kunna avgöra när ett barn behöver stöd att komma in i gemenskapen och när ett barn snarare behöver få närma sig på sitt eget sätt. Informant 1 uttrycker detta så här: “Det kräver att vi har en god elevkännedom. Att vi kan hitta vilka det är som inte vill vara med i gemenskapen och vilka som inte får vara med eller som inte väljer att vara med.”

Informant 1 beskriver också att personalen ibland behöver fungera som stöd för de barn som inte själva gör sina röster hörda: “Så att vi får finnas där som förtroendefulla vuxna och hjälpa in dem i gruppen. Och vara lite som en förstärkare eller megafon åt deras röster. De som har lite tysta röster.”

Även informant 2 beskriver på liknande sätt att vissa barn behöver andra former för att deras tankar ska komma fram. Informanten lyfter att vissa barn behöver lugnare sammanhang eller enskilda samtal: “Det är en viktig fråga, för alla barn visar inte sina tankar på samma sätt. Vissa barn säger mycket direkt, medan andra behöver mer tid eller ett lugnare sammanhang.”

Informant 2 fortsätter: “Därför försöker vi prata med barnen även enskilt eller i mindre grupper.” Informanten lyfter också att barns intressen ibland kan behöva tolkas genom andra uttryck än tal: “Vi behöver också vara uppmärksamma på kroppsspråk och val i vardagen, för ibland visar barn sina intressen genom vad de väljer att göra snarare än genom att säga det rakt ut.”

Utifrån informanternas utsagor kan delaktighet tolkas som något som inte alltid uttrycks på samma sätt. I materialet framträder att lärarna beskriver barns delaktighet som något som ibland visar sig genom direkta uttryck och initiativ, men ibland också genom mer försiktiga former, såsom kroppsspråk, val i vardagen eller deltagande i mindre sammanhang. Här blir begreppet legitimt perifert deltagande ett relevant tolkningsredskap för att förstå varför informanterna lägger vikt vid att vissa barn inte spontant tar plats, men ändå kan vara på väg in i en aktivitet eller gemenskap. I relation till intervjumaterialet hjälper begreppet till att

tolka lärarnas beskrivningar av att delaktighet inte alltid innebär att stå i centrum av en aktivitet eller uttrycka sig verbalt, utan också kan ta form genom att barn närmar sig en aktivitet, observerar eller deltar gradvis i utkanten av praktiken (Holmberg 2020, s. 69).

Analysen pekar därmed mot att informanternas syn på delaktighet är att det kan komma till uttryck på olika sätt och att personalens uppgift, enligt deras återgivning, blir att uppmärksamma och stödja även sådana mer försiktiga sätt att delta, då alla barn inte deltar med samma tydlighet.

6.3 Hinder och möjligheter för delaktighet i informanternas beskrivningar

När informanterna beskriver hinder för delaktighet framträder flera återkommande faktorer. Ett första hinder handlar, i deras beskrivningar, om gruppdynamik och om hur barn positioneras i relation till varandra. Informant 1 beskriver situationer där ett barn riskerar att bli stående ensamt när kompisgruppen väljer en aktivitet som barnet inte vill eller vågar delta i. Informanten uttrycker detta mycket konkret: "Och kvar står eleven som inte vill spela fotboll." Informant 1 fortsätter: "Då är det lätt att man blir själv." Informanten betonar också att personalen i sådana situationer behöver gå in och stötta utan att tvinga barnet eller gruppen på ett sätt som blir fel.

Även informant 2 beskriver gruppdynamik som ett hinder. Informanten berättar om situationer där barn befinner sig nära en lek men inte riktigt släpps in i den och säger: "Gruppdynamiken ofta är det svåraste, eftersom barnen snabbt skapar egna mönster i vem som bestämmer, vem som följer och vem som hamnar vid sidan om." I informantens beskrivning blev barnet inte direkt avvisat, men fick samtidigt ingen tydlig roll eller plats i leken. Detta kan tolkas som att informanterna uppfattar att barn kan hamna utanför trots att det utåt kan se ut som att leken fungerar.

Ett annat hinder som båda informanterna lyfter är brist på tid och resurser. Informant 1 uttrycker detta tydligt: "Men det det kokar ner i är ju egentligen tid. Och även resurser." Informanten beskriver också hur vuxnas närvaro påverkas när en pedagog behöver lägga mycket tid på en enskild situation: "Så då jag hjälper ett barn som jag blir helt låst vid. Då finns inte jag där för de andra eleverna." Utifrån detta kan informantens beskrivning tolkas som att hinder för delaktighet inte bara handlar om resurser i sig, utan också om personalens möjligheter att prioritera och räcka till i stunden.

Informant 2 betonar på liknande sätt att tid och resurser påverkar möjligheten att vara närvarande och arbeta förebyggande i barns relationer. Informanten säger:

När vi har tid att verkligen vara närvarande, lyssna, följa upp idéer och stötta relationer, då ökar också barnens möjligheter att vara delaktiga på riktigt. Annars finns risken att delaktighet blir något man pratar om, men inte alltid hinner genomföra fullt ut.

Sammantaget framträder det i materialet att informanterna inte främst beskriver hinder för delaktighet som något som finns hos det enskilda barnet. Snarare beskriver de hinder som uppstår i samspelet mellan gruppdyamik, vuxnas möjligheter att vara närvarande och de organisatoriska resurser som finns i verksamheten. Detta kan tolkas med hjälp av begreppet praktikgemenskap eftersom lärarna återkommande kopplar barns möjligheter till delaktighet till hur gemenskapen organiseras och vilka möjligheter barn ges att ta plats i den. Begreppet används här alltså för att förstå hur lärarna beskriver hinder för delaktighet som något som formas i relation till både sociala relationer och organisatoriska villkor, snarare än som enbart individuella svårigheter hos barnen.

Trots de hinder som lyfts fram beskriver båda informanterna också flera möjligheter för att skapa delaktighet för alla barn. I deras utsagor framträder vuxnas aktiva närvaro som en viktig förutsättning. Informanterna beskriver att personalen behöver vara nära barnen, lyssna, tolka, stötta och ibland gå in i relationer och aktiviteter för att fler barn ska få plats i gemenskapen. Informant 1 uttrycker detta tydligt när hen säger: "Där behöver vi gå in och stötta. Så att det inte blir någon som står ensam kvar." Informant 1 beskriver också vikten av att vara en närvarande vuxen i barnens vardag: "Så att vi får finnas där som förtroendefulla vuxna och hjälpa in dem i gruppen."

Informant 2 framhåller särskilt betydelsen av mindre grupper. Informanten säger att "smågruppsarbete" fungerar bra eftersom "...fler barn kommer till tals då." Informant 2 beskriver också att mer tid tillsammans med barnen i mindre grupper skulle öka deras möjligheter att vara delaktiga. Utifrån denna beskrivning kan det tolkas som att informanten ser verksamhetens organisering som betydelsefull för vilka former av delaktighet som blir möjliga.

Även relationsarbete framträder som centralt i materialet. I intervjuerna beskrivs det som viktigt att personalen känner barnen väl, förstår deras olika sätt att uttrycka sig och kan bygga förtroendefulla relationer. Informant 2 beskriver detta konkret så här: "I stunden försöker vi

gå in och stötta barnen i samspelet, till exempel genom att hjälpa dem att öppna upp leken, hitta roller eller formulera hur man kan bjuda in någon annan.”

Informant 2 betonar också att delaktighet och inkludering inte bara handlar om vad som sker i stunden, utan också om ett mer långsiktigt relationsarbete: “Över tid handlar det mycket om relationsarbete.” och: “Det handlar både om hur vi organiserar verksamheten och om hur vi som vuxna bemöter barnen.”

Utifrån informanternas återgivning kan dessa möjligheter tolkas med hjälp av begreppet praktikgemenskap. Begreppet används här för att förstå hur lärarna beskriver att barns möjligheter till delaktighet påverkas av hur relationer formas och hur barn ges plats i verksamhetens gemenskap. Delad repertoar blir också användbart för att tolka hur informanterna beskriver återkommande arbetssätt, såsom vuxnas närvaro, mindre grupper och former för stöd och samtal. Begreppet hjälper här till att tolka hur lärarna beskriver delaktighet som något som möjliggörs genom relationer, organisation, stöd och deltagande, snarare än enbart genom barns egna initiativ.

7. Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur personal i fritidshem förstår barns delaktighet i verksamhetens vardag och aktiviteter, vilka faktorer de beskriver som betydelsefulla för att skapa förutsättningar för delaktighet och inkludering för alla barn samt hur de beskriver möjligheter och begränsningar för delaktighet. Utifrån informanternas beskrivningar framträder delaktighet som något som handlar om att barn får komma till tals, bli lyssnade på, får möjlighet att påverka aktiviteter och känna tillhörighet i gruppen. Delaktighet framträder därmed inte enbart som inflytande över enskilda aktiviteter, utan också som en fråga om att få en plats i verksamhetens sociala gemenskap.

Detta resultat ligger nära tidigare forskning som visar att delaktighet i fritidshem behöver förstås som något mer än enbart närvaro. Elvstrand, Lago och Jansson (2025) visar att delaktighet hänger samman med om aktiviteter upplevs som begripliga, meningsfulla och möjliga att påverka. I min studie beskriver informanterna på liknande sätt att barns delaktighet stärks när verksamheten utgår från barnens intressen, behov och initiativ. Resultatet kan därmed förstås i relation till tidigare forskning som visar att delaktighet formas i samspelet mellan barnens perspektiv och personalens sätt att organisera verksamheten.

Samtidigt framträder i informanternas beskrivningar att delaktighet inte skapas på ett enda sätt. Informanterna beskriver både formella och informella arbetsätt, exempelvis fritidsråd, samlingar, vardagliga samtal och spontana situationer där barns idéer fångas upp. Detta kan förstås i relation till Elvstrand och Lago (2019), som visar att delaktighet i fritidshem görs genom förhandling, initiativ och val. Mitt resultat pekar på att formella former för inflytande är viktiga, men att de inte räcker i sig. Minst lika betydelsefullt tycks vara att personalen är närvarande, lyhörd och beredd att ta tillvara sådant som uppstår i stunden. Delaktighet i fritidshem framstår därför som något som behöver byggas både genom struktur och genom flexibilitet.

I detta blir också kopplingen mellan delaktighet och demokrati tydlig. I fritidshemmets uppdrag ingår att ge elever möjlighet till inflytande, ansvar och delaktighet, och utifrån informanternas beskrivningar kan detta demokratiska uppdrag förstås som något mer än att låta barn välja mellan färdiga alternativ. Det handlar också om att skapa former där barn får uttrycka sina tankar, bli tagna på allvar och uppleva att deras röster har betydelse i verksamhetens utformning. Delaktighet kan därmed förstås som en demokratisk praktik, där barn ges möjlighet att öva inflytande och erfara att deras perspektiv spelar roll.

I studiens resultat framträder konkreta former för hur detta deltagande kan möjliggöras, såsom fritidsråd, samlingar, vardagliga samtal och spontana situationer där barns idéer fångas upp, som exempelvis när de skulle bygga en egen stad. Dessa former tycks fungera på olika sätt. Formella forum, som fritidsråd, kan ge barn en tydlig plats för inflytande, medan mer informella former, som vardagliga samtal och spontana möten, gör det möjligt att fånga upp barns initiativ i stunden. Samtidigt framträder det i informanternas beskrivningar att sådana former inte automatiskt leder till delaktighet för alla barn, utan att de behöver stödjas genom vuxnas närvaro, relationsarbete och ett medvetet sätt att organisera verksamheten.

I informanternas beskrivningar framstår personalens roll som central för barns möjligheter till delaktighet. Informanterna beskriver att vuxna behöver skapa ramar, stödja barn i samspelet med andra och ibland fungera som en röst för de barn som inte själva tar plats spontant. Detta ligger nära Lundbäcks (2025) resultat, där lärares aktiva närvaro, stöd och deltagande i aktiviteter lyfts fram som betydelsefulla för social inkludering. I min studie framträder på liknande sätt att vuxnas närvaro, relationsarbete och medvetenhet om den egna rollen har stor betydelse för om fler barn får möjlighet att vara delaktiga. Här blir kopplingen mellan delaktighet och inkludering särskilt tydlig. Även om inkludering inte är huvudbegreppet i min

studie pekar informanternas beskrivningar på att barns delaktighet påverkas av om verksamheten organiseras på ett sätt som gör det möjligt för alla barn att faktiskt komma in i gemenskapen.

Ett viktigt resultat är vidare att informanterna beskriver att alla barn inte uttrycker delaktighet på samma sätt. Vissa barn tar gärna plats och uttrycker sina önskemål tydligt, medan andra behöver längre tid, mindre sammanhang eller vuxnas stöd för att deras tankar ska komma fram. Vissa barn deltar helt enkelt på avstånd, vilket också kan förstås som en betydelsefull form av delaktighet. Resultatet ligger i linje med tidigare forskning, däribland Lundbäck (2025), som visar att vuxnas aktiva närvaro och stöd har betydelse för om barn får tillträde till gemenskapen. Resultatet kan även relateras till Elvstrand och Lago (2019), vilka betonar att delaktighet i fritidshem skapas i olika situationer och på olika sätt, snarare än i en enhetlig form. Även Närvägen och Elvstrand (2015) lyfter fram att delaktighet kan tolkas olika av pedagoger, och att pedagogers sätt att förstå delaktighet får konsekvenser för hur barns deltagande möjliggörs i praktiken. Delaktighet behöver därmed inte alltid innebära att ett barn deltar aktivt i centrum av en aktivitet. Ett barn kan också vara delaktigt genom att närma sig en aktivitet stegvis, observera andra eller delta mer försiktigt. Informanternas beskrivningar tydliggör att delaktighet inte är en individuell egenskap som barn antingen har eller inte har, utan något som formas i relation till situationen och vuxnas stöd. Utifrån informanternas beskrivningar framträder delaktighet som något som kan ta olika uttryck beroende på vilka möjligheter barn ges att delta i verksamheten.

En fråga som väcks utifrån resultatet är om det verkligen är möjligt att alla barn är delaktiga i alla situationer i fritidshemmet. Utifrån informanternas beskrivningar framträder delaktighet snarare som något som kan variera beroende på aktivitet, gruppammansättning, relationer och organisatoriska villkor. Det kan därför vara relevant att förstå inkludering som något situationellt, där ett barn kan vara inkluderat och delaktigt i vissa sammanhang men inte i andra. Detta innebär inte nödvändigtvis att barnet står helt utanför verksamheten, utan att möjligheterna till delaktighet kan se olika ut i olika situationer. Utifrån detta blir personalens uppgift central, eftersom de genom sitt bemötande, sin närvaro och sitt sätt att organisera verksamheten kan skapa bättre förutsättningar för att fler barn ska kunna vara delaktiga i fler sammanhang.

I informanternas beskrivningar framträder samtidigt flera hinder för barns delaktighet. Informanterna beskriver gruppdynamik, tidsbrist, bemanning och organisatoriska villkor som

betydelsefulla faktorer. Detta ligger i linje med Karlsson (2024), som visar att barns möjligheter att vara med inte enbart formas i den enskilda aktiviteten, utan också av mer övergripande strukturella och organisatoriska villkor. Även om Karlssons studie behandlar en annan kontext blir den relevant i min studie, eftersom den bidrar till förståelsen av att delaktighet inte bara handlar om vad som sker i det direkta mötet mellan barn och pedagog, utan också om de villkor som omger verksamheten. I min studie blir detta tydligt när informanterna beskriver att tid, resurser, gruppstorlek och möjligheten att dela in barn i mindre grupper påverkar hur väl personalen kan arbeta för att alla barn ska kunna vara delaktiga.

Sammantaget pekar informanternas beskrivningar på att delaktighet, inflytande och inkludering hänger nära samman i fritidshemmets praktik. Personalen beskriver delaktighet som något som handlar om både inflytande och tillhörighet, och arbetet med delaktighet framträder som något som sker genom både planerade arbetsätt och vardagliga situationer. Informanternas beskrivningar pekar också på att möjligheter och hinder formas i samspelet mellan personalens bemötande och verksamhetens organisatoriska villkor. På så sätt besvarar studien hur delaktighet förstås av informanterna, hur de beskriver arbetet med att skapa delaktighet och vilka faktorer de menar påverkar om alla barn kan vara delaktiga. Detta synliggörs genom att informanterna beskriver delaktighet som att barn får komma till tals, påverka aktiviteter och känna tillhörighet i gruppen. De lyfter också fritidsråd, samlingar, vardagliga samtal, relationsarbete och vuxnas stöd som viktiga sätt att skapa sådana möjligheter i verksamheten. På så sätt framträder delaktighet i studiens resultat inte som ett tillägg till fritidshemmets verksamhet, utan som en del av hur verksamheten organiseras pedagogiskt och hur barn ges möjlighet att öva inflytande, ansvar och gemenskap i vardagen. Detta arbete kräver både ett medvetet pedagogiskt förhållningssätt och organisatoriska förutsättningar som möjliggör närvaro, tid och flexibilitet.

7.1 Metoddiskussion

Studien bygger på semistrukturerade intervjuer med två fritidslärare. En styrka med detta metodval är att intervjuerna gav möjlighet att få fördjupade beskrivningar av hur personalen själva förstår och resonerar kring barns delaktighet. Metoden gjorde det möjligt att fånga nyanser, exempel och reflektioner som sannolikt inte hade blivit lika synliga i en mer strukturerad datainsamling. Eftersom studiens syfte var att undersöka hur personal beskriver sitt arbete framstår intervjuer därför som en relevant metod.

Samtidigt finns det begränsningar. Eftersom studien bygger på intervjuer visar resultatet hur informanterna talar om sitt arbete, inte hur arbetet faktiskt genomförs i varje konkret situation. Studien ger därför kunskap om personalens beskrivningar och tolkningar av praktiken, men inte en direkt bild av observerad praktik. Om studien även hade inkluderat observationer hade det varit möjligt att jämföra hur delaktighet beskrivs med hur den faktiskt tar form i fritidshemmets vardag.

En annan begränsning är att studien bygger på ett litet antal intervjuer. Det innebär att resultatet inte kan generaliseras till alla fritidshem. Samtidigt är syftet inte heller att ge en generell bild, utan att bidra med en fördjupad förståelse av hur delaktighet kan beskrivas i en viss kontext. Trots det begränsade materialet framträder flera tydliga mönster i informanternas beskrivningar, vilket stärker studiens trovärdighet. Om fler intervjuer hade genomförts hade materialet sannolikt blivit bredare och kunnat visa fler variationer i hur delaktighet förstås och organiseras.

Det finns också en metodologisk styrka i att analysen genomfördes tematiskt. Genom att sortera materialet i teman blev det möjligt att synliggöra både likheter och skillnader i informanternas beskrivningar. Samtidigt innebär all kvalitativ analys att man gör urval och betonar vissa aspekter framför andra. Resultatet behöver därför förstås som en tolkning av materialet, inte som en neutral återgivning av verkligheten.

8. Slutsatser

Studien visar att de intervjuade fritidslärarna beskriver barns delaktighet i fritidshem som något som handlar om att barn får komma till tals, får möjlighet att påverka verksamheten och känner tillhörighet i gruppen. Delaktighet beskrivs som något som skapas både genom formella och informella arbetsätt, där personalens lyhördhet, närvaro och förmåga att ta tillvara barns initiativ framstår som centrala.

Utifrån informanternas beskrivningar framträder också att delaktighet inte ser likadan ut för alla barn. För att alla barn ska kunna vara delaktiga behöver personalen kunna uppmärksamma olika sätt att uttrycka sig, skapa mindre och tryggare sammanhang och ge stöd till barn som inte själva tar plats spontant. På så sätt framträder delaktighet som nära kopplad till inkludering, eftersom barns möjligheter att vara delaktiga också påverkas av om verksamheten organiseras så att olika barn faktiskt kan komma in i gemenskapen.

Samtidigt pekar informanternas beskrivningar på att personalens arbete med delaktighet påverkas av organisatoriska villkor såsom tid, resurser, gruppstorlek och bemanning. Det innebär att arbetet med delaktighet inte enbart är en fråga om individuellt bemötande, utan också om de ramar som omger verksamheten. Resultatet visar därmed att barns delaktighet i fritidshem också behöver förstås som en del av verksamhetens demokratiska uppdrag. När barn ges möjlighet att uttrycka sina tankar, påverka aktiviteter och erfara att deras röster tas på allvar, skapas också förutsättningar för demokrati i praktiken.

8.1 Implikationer för fritidshemmet

Resultatet tyder på att arbetet med barns delaktighet behöver förstås som en central del av fritidshemmets uppdrag. För att detta arbete ska bli möjligt krävs inte bara att personalen har ett medvetet förhållningssätt, utan också att verksamheten organiseras så att det finns tid, närvaro och utrymme för att bygga relationer och fånga upp barns initiativ.

Studien visar också att lärarna lyfter fram några konkreta förutsättningar som särskilt viktiga i arbetet med delaktighet. Det handlar bland annat om att vara närvarande i vardagliga situationer, att lyssna in barns intressen och behov, att arbeta i mindre grupper när det är möjligt och att ge extra stöd till de barn som inte spontant tar plats. På så sätt pekar informanternas beskrivningar på att frågor om delaktighet inte bara handlar om bemötande, utan också om organisation, resurser och professionellt handlingsutrymme.

8.2 Förslag till fortsatt forskning

Vidare forskning skulle kunna undersöka barns egna perspektiv på samma frågor och jämföra dessa med personalens beskrivningar. Det skulle också vara värdefullt att kombinera intervjuer med observationer för att få en mer fördjupad förståelse av hur delaktighet faktiskt tar form i fritidshemmets vardag. Ytterligare forskning skulle även kunna undersöka hur delaktighet ser ut i olika typer av fritidshemskontexter, till exempel i verksamheter med olika organisatoriska förutsättningar eller i grupper med olika ålderssammansättning.

Referenslista

- Ahrne, G. & Eriksson, U. (2022). Intervjuer. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 3 uppl., Stockholm: Liber, s. 56–78.
- Bjereld, U., Demker, M. & Hinnfors, J. (2009). *Varför vetenskap?: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. 3 [omarb.] uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Elvstrand, H. & Lago, L. (2019). ‘You know that we are not able to go to McDonald’s’: processes of doing participation in Swedish leisure time centres. *Early Child Development and Care*, 189(13), s. 2156–2166. doi: 10.1080/03004430.2018.1443920.
- Elvstrand, H., Lago, L. & Jansson, M. (2025). Vad händer i fritidshemmet? En studie om elevers erfarenheter med fokus på delaktighet. *Malmö University Press*, 2025(1), s. 20–44. doi: 10.63310/edu.2025.1.48247.
- Haglund, B. (2015). Pupil’s opportunities to influence activities: a study of everyday practice at a Swedish leisure-time centre. *Early Child Development and Care*, 185(10), s. 1556–1568. doi: 10.1080/03004430.2015.1009908.
- Holmberg, L. (2020). *Perspektiv i fritidshem*. Stockholm: Natur & kultur.
- Karlsson, S. (2024). “(Maybe) I am going to School-Age Educare because now I have a Residence Permit”: Children’s Non-Access to School-Age Educare in a Swedish Asylum Context. *Nordic Journal of Migration Research*, 14(2), s. 1–18. doi: 10.33134/njmr.701.
- Lager, K. (2020). Possibilities and impossibilities for everyday life: institutional spaces in school-age educare. *International Journal for Research on Extended Education*, 8(2), s. 23–35. doi: 10.3224/ijree.v8i2.03.
- Lundbäck, B. (2025). Lärares handlingar för att främja social inkludering i fritidshemmets utomhusverksamhet – en observationsstudie. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 30(1-2). doi: 10.63843/pfs.v30i1-2.53841.
- Närvänen, A-L. & Elvstrand, H. (2015). What is participation? Pedagogues’ interpretative repertoires and ideological dilemmas regarding children’s participation in Swedish leisure-

time centres. *International Journal for Research on Extended Education*, 3(2), s. 61–78. doi: 10.3224/ijree.v3i2.20890.

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 14 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2022). Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 3 uppl., Stockholm: Liber, s. 244–258.

Lgr 22, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. 2022. 1. uppl. (2022). Stockholm: Skolverket.

Tillgänglig på Internet:

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2022/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet---lgr22>

Vetenskapsrådet (2002), *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf 11 maj 2026.

Bilaga 1 Samtyckesblankett

Samtycke till behandling av personuppgifter i samband med studentarbete vid Södertörns högskola

Jag är student på ett av lärarprogrammen vid Södertörns högskola. Denna sista termin på utbildningen skriver jag ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för förskolans praktik och mitt kommande yrke som förskollärare. Studien kommer att handla om **personal i fritidshem och barns delaktighet: faktorer för att alla ska kunna vara med**. Studien avser specifikt hur fritidshemslärare arbetar med och upplever elevers delaktighet.

För att samla in material till studien skulle jag gärna vilja besöka er fritidsverksamhet. Jag skulle då vilja genomföra semistrukturerade intervjuer via en ljudinspelningsapparat.

Jag samtycker till att Södertörns högskola behandlar följande personuppgifter i studentarbetet i enlighet med nedanstående beskrivningen.

Vilka personuppgifter kommer att behandlas?

- Inspelat material, ljud

Vad är syftet med behandlingen av personuppgifter?

Syftet är att genomgå en semistrukturerad intervju, där du får berätta om dina erfarenheter, tankar och kunskaper relaterade till fritidshemmets arbete med delaktighet. Därmed kommer inspelad ljud att behandlas för undersökningens ändamål.

På vilken rättslig grund kommer personuppgifterna att behandlas?

Personuppgifterna behandlas med **ditt uttryckliga samtycke**. Deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att ange orsak. Om du inte samtycker till personuppgiftsbehandlingen kan du göra det utan att drabbas av negativa konsekvenser.

Lagringsform och skyddsåtgärder: Samtyckesblanketten kommer att bevaras i pappersform. För att säkerställa att uppgifterna är konfidentiella tillämpas anonymisering av namn som i stället ersätts med fingerade namn eller kodnummer.

Lagringstid och gallring: Personuppgifterna kommer bevaras endast tills dess att studiens ändamål upphört och personuppgifterna kommer därefter att raderas.

Vilka är mina rättigheter?

Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att få ta del av samtliga personuppgifter om dig som hanteras (registerutdrag) Du har även rätt att få dina uppgifter rättade vid fel. Du har även rätt att begära radering, begränsning eller invända mot behandling av personuppgifter. Fortsättningsvis har du rätt till dataportabilitet, dvs. rätt att överföra personuppgifter från en personuppgiftsansvarig till en annan ”utan att hindras”. Du kan när som helst återkalla ditt samtycke utan att behöva ange orsak.

Vem ska jag vända till om uppgifter är felaktiga eller jag vill ångra mitt samtycke?

Behöver du få felaktiga uppgifter rättade, komplettera med saknade uppgifter (rättelse) eller ångrar du ditt samtycke (återkallelse) kan du i första hand kontakta ansvarig student och/eller dennes handledare (se kontaktuppgifter nedan). Du kan även vända dig till Södertörns högskolans dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Personuppgiftsansvarig: Södertörns högskola är juridiskt ansvarig för studentens personuppgiftsbehandlingar i studentarbeten. Du kan alltid nå Södertörns högskola via e-post registrator@sh.se eller telefon 08 608 40 00.

Dataskyddsombud: Har du funderingar eller klagomål om hur dina personuppgifter behandlas kan du alltid vända dig till Södertörns högskolas dataskyddsombud på dataskydd@sh.se.

Klagomål: Är du inte nöjd med högskolans hantering av dina personuppgifter har du alltid rätt att lämna klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten. Du når dem via e-post: imy@imy.se eller telefon 08-657 61 00.

Kontaktuppgifter till ansvarig student och handledare:

Institution för fritidspedagogiskt område 7 självständigt arbete, Södertörn högskolan

Handledare: Åsa Arketeg

E-post:

Student: Sharokin Marokil

E-post: 23shma@suni.se

.....

Genom mitt undertecknande nedan bekräftar jag att jag har tagit del av ovanstående information och är införstådd med hur mina personuppgifter kan komma att behandlas. Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Datum och ort:

Underskrift

Namnförtydligande

Bilaga 2 Intervjuguide

A. Inledning och bakgrund

1. Grundläggande personinformation: namn (anonymiseras i arbetet), ålder (om relevant), utbildning och hur länge du arbetat i fritidshem.
2. Hur ser ditt fritidshem ut i stora drag (barngrupp, bemanning, lokaler/organisation)?

B. Delaktighet

3. Vad betyder delaktighet för dig i fritidshemmets vardag?

- Följdfråga: Hur märks det när barn är delaktiga?

C. Hur delaktighet skapas i praktiken

4. Hur brukar ni fånga upp barns idéer och intressen (t.ex. samling, spontana samtal, råd)?
5. Kan du beskriva hur det går till när ni planerar aktiviteter, vilka är med och påverkar och på vilket sätt?
6. Beskriv ett konkret exempel från nyligen där barnen påverkade en aktivitet från idé till genomförande.
 - Följdfråga: Vad gjorde du/ni som vuxna för att det skulle fungera?

7. Hur gör ni för att även barn som inte tar plats spontant ska få inflytande?

D. Gränser, hinder och inkludering

8. Finns det situationer där vissa barn riskerar att hamna utanför på fritids? Beskriv ett konkret tillfälle.
9. Vad upplever du gör det svårt i sådana situationer (tid, regler, säkerhet, resurser, gruppdynamik)?
 - Följdfråga: Kan du ge ett exempel på när det blev så?
10. Hur brukar ni hantera eller förebygga att barn exkluderas i stunden och över tid?
11. Hur balanserar du mellan barns önskemål och verksamhetens ramar/mål?

E. Avslut

12. Vilka arbetssätt tycker du fungerar bäst för att öka barns delaktighet och inkludering i fritidshemmet?

13. Om du fick ändra en sak i förutsättningarna (tid, resurser, lokaler, samarbete), vad skulle mest öka barns möjligheter att vara delaktiga?

14. Är det något viktigt vi inte har pratat om men som du tycker borde komma fram?